

УДК 372.881

АЛЬТЕРНАТИВНІ ПРИЙОМИ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сухенко О.А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У дослідженні автор тлумачить поняття поточного контролю як серію комунікативних етапів. Для реалізації цих етапів автор пропонує такі альтернативні прийоми оцінювання: як вчительські коментарі. Результати дослідження демонструють позитивну динаміку навчання англійського письма учнів середньої школи. У статті також запропоновані прийоми коментування вчителя, які є ефективним способом перевірки процесу навчання мовлення. Автор обґрунтовує критично-зауважувальний коментар, критично-заохочувальний коментар, позитивний або похвальний коментар як альтернативні прийоми поточного контролю і надає дані апробації в середній школі.

Ключові слова: альтернативні прийоми оцінювання, поточний контроль, англійське письмове мовлення, коментар, контроль-оцінювальна стратегія.

Постановка проблеми. Потреба науково-обґрунтування альтернативних прийомів оцінювання в педагогічному дискурсі виникла саме тоді, коли метою української освіти став не лише результат навчання, але й процес формування мовця. У час реформування української школи на уроках англійської мови вчителя необхідно озброїти такими лінгводидактичними методами, які забезпечать стійкі мотиви навчально-пізнавальної діяльності нової генерації держави. Оскільки в основі навчання письма лежить розв'язання комунікативних задач, то зміни прийомів оцінювання є очікуваними. Альтернативою до традиційного виставлення балів є "процес оцінювання".

У сучасних нормативних документах позначено деякі ланки контролю, зокрема запропоновано критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти, приділено увагу визначенню рівня компетентності учня та виставленні відповідного бала. Серед таких документів: 1) Іноземна мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Критерії оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов затвердженні Наказом МОН № 371 від 05.05.2008 року. 2) Наказ МОН від 13.04.2011 м. Київ № 329 Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти. У "Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення; викладання; оцінювання" зазначено критерії для визначення рівня знань умінь і навичок учнів за двома шкалами: рівні ради Європи та рівні ALTE [1]. Ці критерії визначають рівень оволодіння мовою учнів. Проте досягненню результату передуює спланований процес навчання. З цього погляду, усі згадані нормативні документи є актуальними під час визначення цілей освіти, укладання навчальних планів, вибору навчальних матеріалів та проведення підсумкового оцінювання за видами мовленнєвої діяльності. Однак, навіть ретельне врахування вказівок і рекомендацій, наявних у цих документах, не розв'яже проблем поточного контролю як стратегії спілкування.

Аналіз останніх досліджень. Предметом наукових досліджень у сфері контролю й оцінювання в лінгводидактиці є результати навчання, які реалізуються в мовленні учня, а також лексичні і гра-

матичні одиниці, які учень застосує в спілкуванні іноземною мовою. Сучасні дослідники контролю й оцінювання по-різному бачать мету перевірки навчальних досягнень і методи її здійснення. Усі їхні висновки можуть бути використані лінгводидактами, незалежно від мовної чи немовної природи предмета дослідження. Тому у нашому переліку авторів актуальних досліджень є лінгводидакти, а також ті, хто зробили внесок в теорію навчання в галузі контролю та оцінювання на немовному матеріалі. Серед них: P. Black та D. Wiliam [2], S. Brookhart [3], T. Dudley-Evans [4], J. Harmer [5], J. Hattie та H. Timperley [6], R. Mitchell [7]. Окремий аспект навчання – тестування в англійській освіті – є найбільш опрацьованою галуззю насамперед через визнану потребу міжнародної уніфікації вимог до контролю рівня володіння англійською мовою (Alderson; Bachman; Heaton; Madsen). До визнаних дослідників тестування в Україні, зокрема, належать О. Квасова [8] та О. Петрашук [9].

В результаті огляду праць сучасних українських дослідників ми відзначаємо певну їхню прихильність до розроблення та вивчення результативного складника контролю. У цей же час іноземні лінгводидакти часто беруться за вдосконалення процесуального складника перевірки, уводячи окремим його блоком оцінювання як стратегію.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Кожний вид діяльності у процесі навчання потребує контролю вчителя чи самоконтролю учня. Проте слід зауважити, що не кожний вид роботи можливо відобразити кількісною шкалою, балами, адже у поточному контролі, насамперед, предметом перевірки є процес навчання і вдосконалення навчально-пізнавальних умінь учня. Труднощі поточного контролю та оцінювання завжди пов'язані із адекватністю завдань, поставлених перед учнем, із формулюванням завдання, розробленням інструкції до виконання, із прийомами, які використано для оцінювання. Ми вважаємо, що необхідно та доцільно в основній середній школі запропонувати деякі прийоми контроль-оцінювальної стратегії для практичного використання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є представлення стратегії поточного контролю та оцінювання як діяльнісної моделі навчання

і визначення окремих прийомів, які можуть бути застосовані для її якісної реалізації. Завданнями дослідження є: теоретичний аналіз критеріїв та процесу оцінювання навчання іноземної мови в сучасній українській середній школі; визначення об'єктів поточного контролю і оцінювання навчання англійської мови; розроблення контроль-оцінювальних прийомів на етапах втілення навчальної стратегії.

Виклад основного матеріалу. Слово “процес”, згідно з визначенням у “Словнику української мови”, – це хід розвитку; сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку, а “результат” – це остаточний, кінцевий підсумок якого-небудь заняття, діяльності, розвитку і т. ін. [10]. Тому ми вважаємо за необхідне конкретизувати об'єкти контролю й оцінювання в навчанні мови (рис. 1).

Об'єкти контролю та оцінювання навчання мови

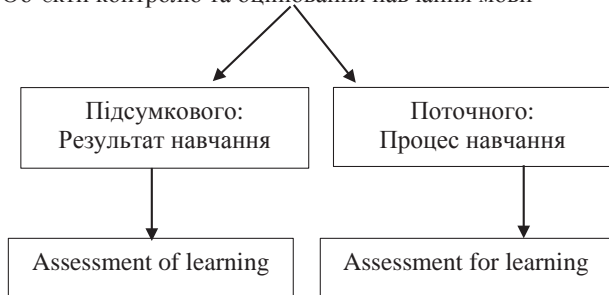

Рис. 1.

Так, у навчанні писемного англійського мовлення учнів середньої школи ми позначили об'єкти контролю й оцінювання як *результати навчання* і *процес навчання*.

Для підсумкового контролю (assessment of learning) об'єктом контролю є результати навчання протягом чверті, семестру року, для поточного – процес навчання, який здійснюється вчителем на кожному уроці для отримання інформації щодо навчальних досягнень учнів. Такий вид контролю доцільно проводити наприкінці семестру або навчального року. Цей контроль для учнів 5-9 класів реалізується у вигляді іспиту, тесту або контрольної роботи. Його результати можуть бути представлені за 12-бальною шкалою в українській школі та у звіті про навчальні досягнення учнів.

Таке оцінювання є лінійним, не має ознак навчальної стратегії та, як правило, дає мало можливостей для зворотного зв'язку.

Для поточного контролю його об'єктом є навчальний процес, формування навчально-пізнавальних умінь учня, його мотивація до вдосконалення умінь та навичок англійського мовлення. Такий контроль (assessment for learning) потребує альтернативних прийомів оцінювання. Для його здійснення ми пропонуємо стратегію поточного контролю як серію комунікативних етапів, де вчитель реалізує альтернативні прийоми оцінювання навчання письма на уроках англійської мови.

Кількісні параметри, які придатні для контролю результату оволодіння мовою, меншою мірою допомагають організувати й оцінювати процес спілкування учня і вчителя, мало стимулюють учнів до подальшого мовного розвитку

і не збільшують потреби взаємодії і комунікації. Також треба зазначити, що процесуальні об'єкти стратегії контролю та оцінювання не обов'язково підлягають шкалуванню чи рейтингуванню, на відміну від підсумкових результатів засвоєння мовних одиниць чи мовленнєвих умінь.

Організація контролю й оцінювання англійського письма у стратегії забезпечить спілкування учня і вчителя на етапах її реалізації, а прийоми коментування вчителя визначають алгоритм співдіяльності учня і вчителя (рис. 2).

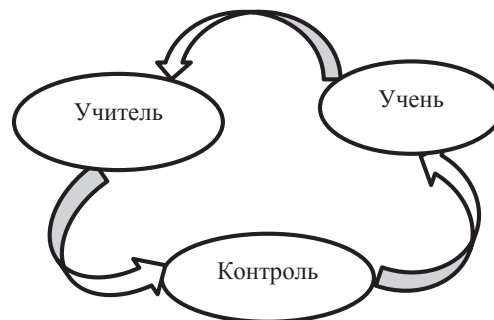

Рис. 2.

Для реалізації навчання як спілкування на етапах контроль-оцінювальної стратегії запропоновано такі прийоми коментування вчителя:

I Етап – Критично-зауважувальний коментар;

II Етап – Критично-заохочувальний коментар;

III Етап – Позитивний або похвальний коментар.

Уведення цих прийомів до контроль-оцінювальної стратегії у 5 класі обумовлене такими чинниками, як психологічні та вікові особливості учнів, розвинені аналітичні вміння вчителя, досвід спілкування вчителя з учнями. За результатами апробації, на першому етапі учителі виправляють помилки, на другому – рекомендують, як покращити писемний текст, на третьому – дають позитивний відгук, що має на меті підтримати позитивну мотивацію та схвалити зусилля учня (рис. 3).

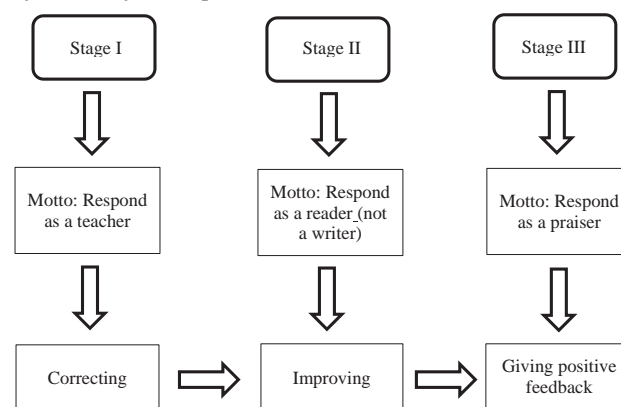

Рис. 3.

Для кожного етапу варто розробляти навчально-методичне забезпечення. Це може бути практична картка з прикладами коментаря вчителя. Так, на першому етапі вчитель виступає коректором, але замість звичних виправлень

вчитель звертається до учнів через уточнення та запитання. За структурою критично-зауважувальний коментар складається з двох частин: висвітлення найвлучніших аспектів письмової роботи та власне зауваження щодо помилок та їх виправлення (табл. 1).

Таблиця 1

“Medals” – виділення найвлучніших аспектів письмової роботи	
e.g. · <i>You can do it! Good job! I like...</i> · <i>That's a good introduction because you have covered the main points we discussed at the beginning. This is clear and makes sense to me...</i> · <i>But still there are some things to correct...</i>	
“Missions” – зауваження вчителя для покращення умінь учня [11]	
Уточнюючі та альтернативні запитання	Вказівка
e.g. · <i>Did you mean...or...?</i> · <i>Which other preposition can you use?</i> · <i>Which points do you think you should expand on?</i>	e.g. · <i>You need to review prepositions of place: at 33 Green Street BUT in Green Street.</i>

На другому етапі прийом коментування реалізується у критично-заохочувальному типі коментаря. У ньому вчитель заохочує учня до подальшої роботи та дає конкретні зауваження щодо стилю, структури та зв'язності тексту. На даному етапі вчитель виконує роль незалежного читача та дає поради щодо удосконалення виконаного завдання (табл. 2).

Таблиця 2

Загальні зауваження – загальне уявлення про те, як учень покращив свою роботу.
e.g.   · <i>That was spot on! Most of all I was pleased with the way you improved your...</i>   · <i>You managed very well. You've understood my comments and done it correctly.</i>   · <i>You made a very good job of that. However, you still have some problems with...</i>
Конкретні зауваження – виділяють конкретні проблемні місця у роботі, а також надаються рекомендації щодо покращення роботи.
e.g.   · <i>Think about who will be reading your work. Try to use a friendly tone.</i>   · <i>Develop your ideas in each paragraph. Say a bit more about... Go into more detail on...</i>   · <i>Be careful with an order of your ideas -if you write about ..., do it sequentially.</i>   · <i>This is clear and makes sense to me, but more details would make this more interesting...</i>   · <i>Your next step might be to...</i>

На третьому етапі реалізації контрольної-оцінювальної стратегії вчитель схвалює і підтримує пізнавальні мотиви учня, виконує функцію «шанувальника» учнівських зусиль. Мета позитивного (похвального) коментаря полягає у тому, щоб заохотити учня до спілкування англійською

мовою з учителем і однокласниками в подальшому. За структурою цей тип коментаря являє собою короткий огляд процесу навчання окремих писемних умінь, у якому зазначено усі позитивні зміни у писемному мовленні та досягнення учня (табл. 3).

Таблиця 3

Мета позитивного коментаря полягає у схваленні учня за виконану роботу та спонуканні до подальшого спілкування. Оцінка фінального тексту – це короткий огляд пройдених етапів, що окреслює усі позитивні зміни та досягнення учня.
e.g.   · <i>This is a rather good work I because your text is clear and makes sense. I like you have decided to add extended information about your...</i>   · <i>This text is better than your last one. I like that you... You've made it clear....</i>   · <i>Your thinking demonstrates that you... This is a superb word choice.</i>

Висновки і пропозиції. Теоретичне узагальнення питань контролю й оцінювання навчання англійського мовлення в середній школі призвело до визначення необхідності втілення контрольної-оцінювальної стратегії навчання англійського мовлення в середній школі.

За результатами апробації запропонованого прийому у 5 класі, ми дійшли висновку, що такий вид оцінювання дає кращі результати: по-перше, він сприяє розвитку умінь письма, а по-друге, позитивно впливає на психоемоційний стан учнів, оскільки замість виставлення оцінок, процес контролю і оцінювання набуває форму спілкування (рис. 4).

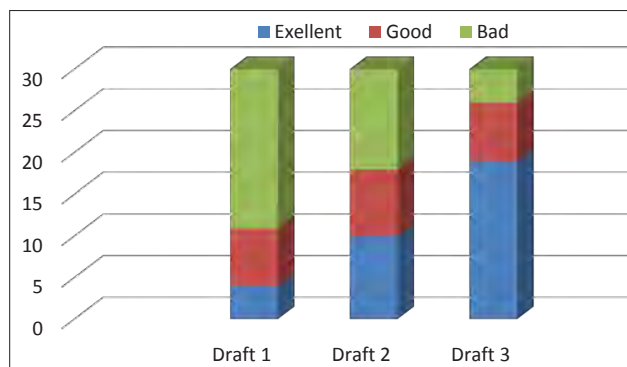

Рис. 4.

Після проведення підсумкового (семестрового) контролю письма, 24 учні із 30 продемонстрували кращі результати ніж вони мали на початку року, коли проводився контроль залишкових знань.

Таким чином, у запропонованій статті здійснено теоретичний аналіз критеріїв та процесу оцінювання у навчанні іноземної мови в сучасній українській середній школі; визначено об'єкти поточного контролю і оцінювання навчання англійської мови; розроблено та проведено апробацію контрольної-оцінювальних прийомів на етапах втілення навчальної стратегії.

Список літератури:

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge University Press, 2011. – 260 p.
2. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice 5(1). – 1998. – Pp. 7-74.
3. Brookhart S.M. How to Give Effective Feedback to Your Students. Alexandria, VA, ASCD. – 2008. – 122 p.
4. Dudley-Evans T. Genre analysis: an approach to text analysis for ESP. In Advances in Written Text Analysis, Malcolm Couthard (ed.). London / New York: Routledge. – 1994. – Pp. 219-228.
5. Harmer J. Essential Teacher Knowledge: Core Concepts in English Language Teaching. Pearson Longman. – 2012. – 280 p.
6. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback // Review of Educational Research 77(1). – 2007. – Pp. 81-112.
7. Mitchell R.F. Language teaching research and language pedagogy // ELT Journal 68(3). – 2014. – Pp. 357-360.
8. Квасова О. Основи тестування іншомовних навичок і вмій / Квасова, Ольга – Київ: Ленвіт, 2009. – 119 с.
9. Петрашук О. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі / Петрашук, Олена – Київ: Видавничий центр КДЛУ, 1999. – 261 с.
10. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980.
11. Petty G. Teaching Today: a practical guide / Nelson Thornes. – OUP, 2004. – Pp. 64-73.

Сухенко Е.А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ ПРИЕМЫ ОЦЕНИВАНИЯ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ
В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА****Аннотация**

В исследовании автор толкует понятие текущего контроля как серию коммуникативных этапов. Для реализации этих этапов автор предлагает такие альтернативные приемы оценивания: как учительские комментарии. Результаты исследования демонстрируют положительную динамику обучения английской письменной речи учеников средней школы. Также в статье предложены приемы комментирования учителя, которые являются эффективным способом проверки процесса обучения. Автор обосновывает предложенные этапы оценивания как альтернативные приемы текущего контроля и предоставляет данные апробации в средней школе.

Ключевые слова: альтернативные приемы оценивания, текущий контроль, английская письменная речь, комментарий, контрольно-оценочная стратегия.

Sukhenko O.A.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**ALTERNATIVE EVALUATION OF THE ENGLISH WRITING
IN THE SECONDARY SCHOOL****Summary**

The study interprets the concept of continuous assessment as a series of communicative stages. To implement these stages, the author suggests such alternative methods of assessment as teacher's comments. The results of the research demonstrate the positive dynamics of learning English writing in the secondary school. The article also proposes some techniques for commenting, which are an effective way of verifying the learning process. The author substantiates three types of comments as alternative methods of continuous assessment and provides validation data in the secondary school.

Keywords: alternative assessment methods, continuous assessment, teaching writing skills, comment, assessment and evaluation strategy.